

Trabelsi proti Belgii, rozsudek ze dne 4. 9. 2014 - K podmínkám vydání osoby do ciziny při reálné možnosti uložení trestu odnětí svobody na doživotí

Stěžovatel: Trabelsi

Žalovaný stát: Belgie

Číslo stížnosti: 140/10

Datum: 04.09.2014

Článek Úmluvy: čl. 3
čl. 34

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: extradice, prozatímní opatření, řízení o vydání, špatné zacházení, trest odnětí svobody na doživotí

Český právní řád: § 54 odst. 1, 3 a 4, § 88 odst. 5 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník § 91 odst. 1, § 205 odst. 2 zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních

Významnost: 1

K podmínkám vydání osoby do ciziny při reálné možnosti uložení trestu odnětí svobody na doživotí

Autorský komentář:

Vnitrostátní právní úprava výjimečného doživotního trestu odnětí svobody (srov. § 54 odst. 1, 3 a 4 a § 88 odst. 5 tr. zákoníku) plně vyhovuje podmínkám, za nichž existence takového trestu je v souladu s čl. 3 Úmluvy. Z předloženého rozhodnutí vyplývá, že uložení trestu odnětí svobody na doživotí u dospělého pachatele (srov. zákon o soudnictví ve věcech mládeže, který mladistvému neumožňuje uložit tuto sankci) nelze pokládat za zjevně nepřiměřený trest odporující požadavkům Úmluvy, jestliže právní úprava současně umožňuje jeho přezkoumání v průběhu výkonu tohoto trestu, a to ve smyslu možnosti jeho „redukce“, například v české úpravě v rámci řízení o podmíněném propuštění po výkonu nejméně dvaceti let z uloženého doživotního trestu.

Pro extradiční řízení je významný zejména právní názor Soudu o nepřípustnosti vydat osobu do cizího státu, v němž za vydávaný trestný čin reálně hrozí uložení doživotního trestu odnětí svobody, aniž je možnost jeho zmírnění, například v závislosti na průběhu jeho výkonu, stavu nápravy odsouzeného apod. Rozhodnutí také zdůrazňuje, že osobu nelze vydat do ciziny, pokud Soud vydal prozatímní patření, kterým vydání zakázal, neboť vnitrostátní orgány jsou povinny toto opatření respektovat a nemohou samy bez dalšího posuzovat jeho opodstatněnost. Odpovědnost smluvní

strany Úmluvy (např. České republiky) se vztahuje i na případy vydání do státu, který není její smluvní stranou.

SKUTKOVÝ STAV

1. - 4. Řízení před soudem bylo zahájeno stížností č. 140/10 proti Belgickému království občanem Tuniska, panem Nizarem Trabelsim, dne 23. prosince 2009.
2. Průběh tretních a azylových řízení před národními soudy
3. - 12. Stěžovatel se narodil v roce 1970 a v současnosti je zadržován ve vězení Rappahannock nacházejícím se ve Staffordu, ve státě Virginia (Spojené státy americké).

Dne 14. září 2001 byl na stěžovatele vydán zatýkáací rozkaz Regionálním soudem v Bruselu. Domovní prohlídka vedla k odhalení falešných pasů, automatických zbraní, munice, chemických vzorců a návodů, které mohly být využity k výrobě výbušnin, a podrobný plán ambasády Spojených států amerických v Paříži. Na základě informace poskytnuté dalším podezřelým, který byl rovněž zatčen, proběhla zároveň prohlídka kavárny v Bruselu, kde byl stěžovatel pravidelným zákazníkem a kde policie našla 59 litrů acetonu a 96 kilogramů práškové síry. Stěžovatel byl obviněn ze zločineckého spolčení, zločinu použití zbraně hromadného ničení, zločinu držení bojových zbraní a zločinu účasti v soukromé milici. Stěžovatel přiznal skutky tak, jak mu byly kladeny za vinu, a byl dne 30. září 2003 odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání deseti let za pokus vyhodit do povětří belgickou vojenskou základnu Kleine-Brogel, za padělání veřejných listin a za podněcování k útoku na veřejnost a majetek. Dne 9. června 2004 Odvolací soud v Bruselu potvrdil výše uvedené rozhodnutí a doplnil, (1) že stěžovatel musel při pokusu vyhodit do povětří Belgickou vojenskou základnu Kleine-Brogel předpokládat, že v době výbuchu se na základně nacházela jedna nebo více osob, (2) že stěžovatel zastával vedoucí pozici v rámci spolčení za účelem spáchání závažných zločinů, za něž hrozí až doživotní tresty, a v tomto případě konkrétně uskutečnit teroristický útok, (3) že stěžovatel přijímal od zahraničních organizací finanční prostředky sloužící k aktivitám ohrožujícím národní bezpečnost Belgického království, (4) že stěžovatel vytvořil, účastnil se nebo pomáhal soukromé milici nebo jiné organizaci soukromých osob za účelem použití síly. Dne 26. ledna 2005 byl stěžovatel odsouzen v nepřítomnosti Tuniským vojenským soudem k deseti letům odnětí svobody za účast v zahraniční teroristické organizaci v době míru. Dne 29. června 2009 Stálý vojenský soud v Tunisu vydal soudní příkaz k předvedení stěžovatele před tento soud a následně podal žádost k vynucení tohoto soudního příkazu, který byl zaslán belgickým orgánům diplomatickou nótou dne 10. září 2009. První trest odnětí svobody stěžovatel vykonal dne 13. září 2011. K dalším dvěma trestům odnětí svobody ve výši šesti a tři měsíců byl stěžovatel odsouzen v roce 2007 a ty byly také vykonány. Stěžovatel vykonal všechny tresty odnětí svobody dne 23. června 2012. Dne 25. srpna 2005 zároveň stěžovatel podal žádost o azyl v Belgii, kterou Generální komisař pro uprchlíky a osoby bez státní příslušnosti zamítl dne 10. dubna 2009 a toto rozhodnutí bylo potvrzeno Odvolacím výborem pro přistěhovalce v rozhodnutí ze dne 18. května 2009.

2. Vydávací řízení

3. a) Fáze potvrzení platnosti americké obžaloby před belgickými soudy

13.- 16. Diplomatickou nótou ze dne 8. dubna 2008 orgány Spojených států amerických předaly příslušným úřadům Belgie žádost o vydání stěžovatele na základě smlouvy o vydávání uzavřené mezi Belgií a Spojenými státy americkými dne 27. dubna 1987. Důvodem této žádosti byla obžaloba amerického oblastního soudu District of Columbia (Washington D. C.) ze dne 16. listopadu 2007 proti stěžovateli, která se zakládala na následujících obviněních: (A) spolčení za účelem zavraždit občany Spojených států amerických mimo jejich území, za což stěžovateli hrozí trest odnětí svobody až na doživotí nebo smíšený trest skládající se z pokuty a trestu odnětí svobody, (B) spolčení a pokus použít zbraně hromadného ničení, za což stěžovateli hrozí trest odnětí svobody až na doživotí, (C) spolčení za účelem poskytnout materiální podporu a prostředky zahraničním teroristickým

organizacím, za což hrozí stěžovateli pokuta nebo trest odnětí svobody do výše až patnácti let či kombinace obojího, (D) poskytování materiální podpory a prostředků zahraničním teroristickým organizacím, za což hrozí stěžovateli pokuta nebo trest odnětí svobody do výše až patnácti let či kombinace obojího. V žádosti o vydání bylo dále uvedeno, že kolem roku 2005 nebo i dříve, při pobývání v Německu a jinde v Evropě a rovněž v Afghánistánu, stěžovatel vědomě navázal vztahy se členy Al-Kaidy, včetně Usámy bin Ládina, aby poskytoval materiální podporu a prostředky k vraždění amerických občanů na vytypovaných místech v západní Evropě a k použití výbušnin velkého rozsahu (zbraní hromadného ničení) za účelem zničit majetek užívaný orgány a úřady Spojených států amerických v západní Evropě.

17. Diplomatickou nótou ze dne 12. listopadu 2008 americké úřady poskytly úřadům belgickým následující záruky týkající se trestního stíhání stěžovatele: „Vláda Spojených států amerických ujišťuje vládu Belgie, že v důsledku vydání nebude Nizar Trabelsi (stěžovatel) stíhán před vojenskou komisí, jak předpokládá zákon o vojenských komisích z roku 2006, a že nebude zadržován nebo uvězněn v jakémkoli jiném zařízení než civilním na území Spojených států amerických.“

18. Soudním příkazem ze dne 19. listopadu 2008 poradní senát Regionálního soudu v Nivelles vyhověl žádosti federálního prokurátora a uznal zatýkácí rozkaz vydaný americkým oblastním soudem za vynutitelný. Avšak stanovil následující výjimku:

„Z dokumentů předložených společně se zatýkáčím rozkazem po jejich prostudování vyplývá, že některé z «overt acts»¹⁾ vyjmenovaných americkými úřady, které mají naplňovat první z výše vyjmenovaných zločinů, přesně korespondují se skutky spáchanými na území Belgie, za něž byl stěžovatel již v Belgii odsouzen.

...

Proto, s ohledem na zásadu ne bis in idem, zatýkáčím rozkaz vydaný pro účely vydání ze dne 16. listopadu 2007 oprávněným soudním orgánem Spojených států amerických nemůže být prohlášen za vynutitelný v rozsahu „overt acts“ č. 23, 24, 25, 26 vymezených v odstavci 10 prvního z výše uvedených obvinění, které jsou rovněž opakovány i v dalších výše uvedených obviněních.“

19. Dne 19. února 2009 Odvolací soud v Bruselu potvrdil výše uvedený soudní příkaz a uvedl, že:

„Neexistují žádné relevantní skutečnosti, na základě kterých by se dalo věřit, že je požadováno vydání stěžovatele za účelem jeho stíhání či potrestání pro jeho rasu, víru, národnost či politické názory nebo že by se stěžovatelova situace měla zhoršit kvůli některému z těchto důvodů.

...

Rovněž zde není žádný relevantní důvod věřit, že stěžovatel bude v případě vydání podroben flagrantnímu odepření spravedlnosti, mučení nebo nelidskému či ponižujícímu zacházení. Neexistuje důvod předpokládat, že by Spojené státy americké jakkoli porušily ustanovení smlouvy o vydávání uzavřené s Belgií včetně čl. 7.2 a 7.3 a že by zadržovaly stěžovatele jinde než v civilním zařízení nebo že by nechaly stěžovatele soudit jinými než obecními soudy v obvyklém soudním řízení.“

20. - 21. Dne 24. dubna 2009 stěžovatel podal dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu. Uvedl, že mu hrozí nebezpečí zacházení v rozporu s článkem 3 Úmluvy a nebezpečí flagrantního odepření spravedlnosti. Konkrétně namítal, že odvolací soud správně nevyhodnotil potencionální následky jeho vydání do Spojených států amerických, když nevezal v úvahu všeobecnou situaci v této zemi a specifické okolnosti jeho případu. Závěrem namítl porušení zásady ne bis in idem. Dovolací soud dne 24. června 2009 zamítl stěžovatelovo dovolání a

mimo jiné uvedl, že:

- „žádající stát momentálně provádí důkladný přezkum své antiteroristické politiky, brojí proti mučení a nelidskému zacházení a není daleko od zrušení speciálních soudů a zneplatnění zákonné možnosti neomezeně zadržovat osoby zadržené během mezinárodního konfliktu, aniž by se dostali před soud;

- stěžovateli není kladeno za vinu, že spáchal skutky, za které by mu reálně hrozil trest odnětí svobody na doživotí, a tresty, které mu hrozí, mohou být sníženy nebo přeměněny na jiné s možností podmíněného propuštění na kauci.“

22. V dopise zaslaném 11. září 2009 federálním prokurátorem Ministerstvo spravedlnosti Spojených států amerických poskytlo belgickým úřadům následující informace:

„Zákonné maximum trestu odnětí svobody v případě odsouzení za první dva zločiny kladené stěžovateli za vinu je trest odnětí svobody na doživotí, v případě druhých dvou zločinů patnáct let odnětí svobody. Trest odnětí svobody na doživotí nemusí být uložen a soud má prostor pro uvážení. Při úvahách o trestu soud vezme v potaz závažnost zločinu a to, zdali došlo ke ztrátám na životech nebo majetku. Soud může zvážit jakékoli polehčující okolnosti, jako např. stěžovatelovo přiznání odpovědnosti za jeho jednání. Pokud bude stěžovatel odsouzen k trestu odnětí svobody nižšímu než na doživotí, může mu být snížen trest o 15% pro dobré chování během výkonu trestu.

A konečně, stěžovatel může požádat o prezidentskou milost nebo o snížení trestu. Nicméně, toto je pouze teoretická šance v případě stěžovatele. Nejsme si vědomi žádného obžalovaného z terorismu, který byl úspěšný s žádostí o prezidentskou milost nebo snížení trestu.“

1. b) Soudní a administrativní fáze následující po belgickém soudním přezkumu platnosti americké obžaloby
2. - 26. Jakmile byla americká obžaloba posouzena jako platná, byl zahájen proces vedoucí k vydání. Dne 10. června 2010 trestněprávní úsek odvolacího soudu vydal příznivý posudek vztahující se k vydání stěžovatele a formuloval několik podmínek:

„ vydání bude povoleno jen tehdy, pokud:

1. stěžovatel nebude odsouzen k trestu smrti, a pokud ano, tak takový trest nebude vykonán;
2. jakýkoli doživotní trest bude spojen s možností jeho snížení, a to i v případě, kdy stěžovatel bude odsouzen za teroristické útoky;

iii. Spojené státy americké si vyžádají předchozí souhlas Belgie v případě, kdy třetí stát (např. Tunisko) bude požadovat vydání stěžovatele.“ Diplomatickou nótou ze dne 10. srpna 2010 americké úřady potvrdily, že stěžovateli nehrozí trest smrti, a ujistily belgické úřady, že bez jejich předchozího souhlasu stěžovatele do třetí země nevydají. V nótě byla rozebrána americká legislativa, která poskytuje několik prostředků, kterými lze redukovat doživotní trest:

„(...) Stěžovatel má zákonné právo se proti odsuzujícímu rozsudku odvolat, a to jak přímo, tak nepřímo prostřednictvím žádosti o habeas corpus. Kromě toho existuje několik zákonných norem, na jejichž základě je možné snížit trest již pravomocně odsouzené osobě, a to např. v případě, kdy taková osoba zásadně napomůže ve vyšetřování nebo stíhání třetí osoby nebo v případě, kdy je taková osoba postižena závažnou chorobou.

(...)

Mimo výše zmíněné možnosti může stěžovatel žádat o snížení trestu prezidentskou milostí. Prezident

má právo udělit milost a zbavit stěžovatele celého trestu a právo snížit trest odnětí svobody, a to i ten doživotní. Americká ústava poskytuje v tomto ohledu prezidentovi absolutní diskreci. Ačkoliv tato diskrece byla využívána střídavě, byla užita např. u závažných zločinů 13 členů FALN, Portorické nacionalistické organizaci odpovědné za několikero bombové útoky v sedmdesátých a začátkem osmdesátých let, kteří byli odsouzeni za spolčení za účelem spáchání ozbrojené loupeže, výroby výbušnin, rozvratných činností a jiných zločinů.“

28. - 29. Dne 23. listopadu 2011 ministr spravedlnosti přijal ministerský dekret povolující vydání stěžovatele americké vládě. V dekretu zkoumal všechny garance poskytnuté žádajícím státem:

„Podle amerického federálního trestního práva, maximální délka trestu odnětí svobody ve vztahu k prvním dvěma skutkům kladeným stěžovateli za vinu je doživotí, což vylučuje podmíněné propuštění.

(...)

Případ FALN, který by pravděpodobně šlo podřadit pod antiteroristickou legislativu účinnou od 11. září 2001, ukazuje, že prezidentská milost může být udělena i u zločinů, jejichž závažnost značně přesahuje závažnost zločinů kladených stěžovateli za vinu.

(...)

Všichni, kdo byli odsouzeni k trestu odnětí svobody na doživotí ve Spojených státech amerických bez možnosti propuštění nebo podmíněného propuštění na kauci byli na rozdíl od stěžovatele obžalováni, stíháni a odsouzeni za aktivní participaci na teroristických útocích, jejichž následkem byla smrt, zranění a značné materiální škody, a to například při útocích na americké ambasády v keňském Nairobi a v tanzánijském Dar-es-Salaamu.

Je proto nanejvýš pravděpodobné, že skutky kladené stěžovateli za vinu nejsou takového charakteru, aby za jejich spáchání byl stěžovatel odsouzen na doživotí bez možnosti snížení trestu.

Z nedávného výzkumu neziskové organizace Human Rights First plyne, že z 214 osob stíhaných od 11. září 2011 pro teroristické útoky spojené s Al-Kaidou nebo jinými islamistickými skupinami nebo pro skutky spojené s těmito teroristickými útoky jich 195 bylo i odsouzeno. Všechny tyto případy byly vedeny federální prokuraturou a federálními soudy; 151 z těchto osob bylo odsouzeno k trestu odnětí svobody, zatímco 20 jich bylo podmíněčně propuštěno nebo odsouzeno k trestům odnětí svobody, které vykonali již ve vazbě. Průměrná délka trestu odnětí svobody byla 8,4 roku.

Pouze 11 z těchto odsouzených osob byl uložen trest odnětí svobody na doživotí. U všech těchto osob byl podle Human Rights First naplněn princip spravedlivého procesu.

Statistiky ukazují, že, objektivně vzato, nebezpečí odsouzení na doživotí bez možnosti propuštění v případech teroristických útoků je významně nižší, než by se mohlo zdát.“

31. V ministerském dekretu došlo i k analýze aplikace principu ne bis in idem:

„Dle smlouvy (Smlouva o vydávání z 27. dubna 1987) Belgie a Spojené státy americké ... oboustranně přijaly zákaz vydání osoby, která byla ve vydávajícím státě zproštěna viny nebo odsouzena pro zločiny, pro jejichž spáchání je její vydání požadováno.

Jinými slovy, nejde o skutky, ale o jejich právní kvalifikaci, která musí být identická.

(...)

Skutky, na jejichž základě byl stěžovatel obviněn, korespondují s tzv. «overt acts», které samostatně nebo dohromady tvoří faktické základy podporující tato obvinění. Zásada zákazu dvojího stíhání těchto skutků nevyklučuje možnost využití těchto prvků.

V posuzované věci byl stěžovatel pravomocně odsouzen Bruselským odvolacím soudem dne 9. června 2004 za zločiny, které nekorespondují s těmi, z jejichž spáchání je obviněn v žádajícím státě. Nosné prvky zločinů, za něž byl stěžovatel odsouzen v Belgii a za něž je obviněn ve Spojených státech amerických, jejich rozsah, místo spáchání a čas spáchání se neshodují.

Podle amerického federálního trestního práva se «overt acts» rozumí (faktický) prvek, skutek, jednání nebo transakce, které nemusí být samy o sobě posouzeny jako zločin ...

„«Overt acts» je pouze část důkazního materiálu, který může samostatně nebo ve spojení s dalšími «overt acts» založit trestní odpovědnost za zločin, pro který může být odpovědná osoba trestně stíhána. Takovým zločinem může být společní například za účelem zavraždění amerických občanů ...

Ačkoliv každý ze «overt acts» č. 24, 25 a 26 by mohl být kvalifikován jako zločin, tyto skutky nejsou stěžejní pro založení trestní odpovědnosti za zločiny, pro které je vydání stěžovatele požadováno.“

32. Podle čl. 2 dekretu „vydání bude provedeno poté, co stěžovatel splní požadavky belgických soudů.“
33. Dalším ministerským dekretem, vydaným stejného dne, odmítl ministr spravedlnosti žádost tuniských úřadů o vydání stěžovatele.
34. - 37. Dne 6. února 2012 stěžovatel podal žádost o soudní přezkum ministerského dekretu Státní radou, přičemž tuto žádost založil na tvrzení, že výše uvedeným dekretem došlo k porušení čl. 3 Úmluvy a čl. 4 Dodatkového protokolu č. 7. Státní rada dne 23. září 2013 zamítla stěžovatelovu žádost a potvrdila soulad ministerského dekretu s Úmluvou a smlouvou o vydávání.
35. Vydání prozatímního opatření a následující fáze řízení před soudem
36. - 54. Dne 6. prosince 2011, tedy v den zveřejnění ministerského dekretu, podal stěžovatel žádost Soudu, aby vydal prozatímní opatření ve smyslu pravidla 39 Interních pravidel Soudu, a to za účelem odložení jeho vydání. Stejného dne Soud vyhověl žádosti stěžovatele a rozhodl v zájmu stran a řádného vedení řízení o vydání prozatímního opatření, kterým bylo nařízeno belgické vládě, aby nevydávala stěžovatele do Spojených států amerických. Dne 20. prosince 2011 požádala belgická vláda, aby prozatímní opatření bylo Soudem zrušeno pro jeho předčasnost, neboť stěžovatel nebyl doposud ani umístěn do vydávací vazby. Do 31. října 2013 belgická vláda několikrát požádala o zrušení prozatímního opatření. Těmto žádostem Soud nevyhověl a platnost prozatímního opatření odůvodnil tím, že je třeba vyčkat na vydání rozhodnutí Soudu ve věcech obsahově s touto věcí souvisejících. Dne 15. ledna 2013 Soud rozhodl o ponechání prozatímního opatření v platnosti po celou dobu řízení do vnesení rozsudku v této věci. Dne 8. listopadu 2013 belgická vláda na rozdíl od stěžovatele vyjádřila nesouhlas s předložením této věci Velkému senátu.
37. Vazba předcházející vydání
38. - 61. Dne 24. června 2012 po vykonání trestů, k nimž byl odsouzen, byl stěžovatel přemístěn do vydávací vazby. Do 5. září 2013 podal stěžovatel celkem pět žádostí o propuštění, avšak všechny tyto žádosti byly zamítnuty. Během této doby byl pětkrát přemístěn do jiného vazebního zařízení. Dne 5. září 2013 bylo stěžovateli dovoleno setkat se s belgickou občankou, s níž má dvě děti, aby se s ní oženil.
39. Vydání stěžovatele
40. - 64. Dne 3. října 2013 byl stěžovatel informován, že bude přemístěn do vězení v Ittre. Ve skutečnosti byl převezen na vojenské letiště Melsbroek, kde byl předán agentům Federal Bureau of Investigation (FBI). V 11.30 hod. byl vydán Spojeným státům americkým. V 15.00

hod. stěžovatelův právní zástupce podal okamžitě žádost prezidentovi Bruselského regionálního soudu, aby vydání stěžovatele nebylo dokonáno. V 18.30 hod. Bruselský regionální soud rozhodl, že Belgie je povinna respektovat prozatímní rozhodnutí Soudu a zakázal vydání stěžovatele. Pro případ, že jeho rozhodnutí nebude vykonáno, uložil Belgii pokutu ve výši 5000 EUR.

41. Zadržování stěžovatele ve Spojených státech amerických
42. – 68. Stěžovatel byl ve Spojených státech amerických okamžitě vzat do vazby. Dne 7. října 2013, v přítomnosti advokáta přiděleného mu z moci úřední, byl předveden před Oblastní soud v District of Columbia, kde si vyslechl obžalobu. V současnosti je stěžovatel zadržován ve věznici Rappahannock. Dne 1. listopadu 2013 byly belgické úřady ujistěny správou věznice, že se stěžovatelem je zacházeno stejným způsobem jako s ostatními vězni. Podle právní zástupkyně stěžovatele má stěžovatel možnost posílat a přebírat poštovní korespondenci, ale ta je překládána a čtena v předstihu americkou vládou. Stěžovateli rovněž byl umožněn telefonický kontakt s některými členy jeho rodiny za přítomnosti tlumočnicka. Blízcí příbuzní ho mohou navštěvovat za podmínky, že získají víza pro vstup do Spojených států amerických.

PRAVNÍ POSOUZENÍ

1. K tvrzenému porušení článku 3 Úmluvy ve vztahu k vydání stěžovatele
2. Podle stěžovatele belgické úřady svým rozhodnutím stěžovatele vydat Spojeným státům americkým porušily čl. 3 Úmluvy, který zní:

„Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.“

1. Přijatelnost stížnosti
2. – 90. Vláda vznesla námitku nepřijatelnosti stížnosti založené na argumentu nevyčerpání všech dostupných domácích opravných prostředků. Uvedla, že stížnost ze dne 23. prosince 2009 byla podána předčasně, neboť v té době dosud nebyla ukončena administrativní fáze vedoucí k vyřízení žádosti o vydání. Podle názoru vlády měl stěžovatel podat stížnost k Soudu až v okamžiku dokončení této fáze, tedy po přezkoumání ministerského dekretu Státní radou. Naopak stěžovatel uvedl, že stížnost byla podána v šestiměsíční lhůtě po vydání rozhodnutí dovolacího soudu, které uzavřelo soudní fázi přezkumu amerického zatýkacího rozkazu. V této fázi vydávacího řízení bylo rozhodnutí konečné a nebylo možné proti němu podat další opravný prostředek. Administrativní fáze, na níž odkazuje vláda, byla dle stěžovatele od soudního řízení oddělena.
3. – 93. Soud přiznává, že situace v této věci je poněkud zvláštní, jelikož v průběhu soudního řízení soudy nerozhodly o vydání samotném, neboť o tom rozhodovaly orgány exekutivní pod dohledem Státní rady. Tento fakt nicméně neznamená, že by proti rozhodnutím vydaným ve fázi soudního řízení nebylo možné podat stížnost k Soudu. Již před dovolacím soudem stěžovatel nastínil svou argumentaci spočívající v tom, že byl porušen článek 3 Úmluvy a na této argumentaci setrval i před Soudem. Z těchto důvodů Soud dochází k závěru, že stížnost nebyla podána předčasně. K podpoření tohoto závěru Soud uvádí, že obě fáze vydávacího řízení byly skončeny před tímto rozhodnutím Soudu o přijatelnosti stížnosti. Kromě toho Soud dodává, že stížnost není nepřijatelná ve smyslu článku 35 odst. 3 Úmluvy, a proto ji prohlašuje za přijatelnou.
4. Podstata sporu
5. a) Vyjádření stran
6. – 99. Stěžovatel uvádí, že jeho vydání do Spojených států amerických ho vystavilo zacházení nesouladnému s článkem 3 Úmluvy. Tvrdí, že za zločiny A a B mu hrozí až doživotní trest odnětí svobody, který de facto nelze snížit, a tudíž v případě jeho odsouzení nebude mít žádnou šanci být propuštěn. Jeho závěr o nemožnosti snížení trestu de facto vychází z faktických dat obsažených v diplomatických nótách z 11. listopadu 2009 a 10. srpna 2010. Americké úřady

vedly pouze jeden případ snížení trestu uloženého za zločin proti národní bezpečnosti a konstatovaly, že nemají vědomost o udělení prezidentské milosti nebo snížení trestu v případech odsouzených za teroristické útoky. Příklad uvedený americkými úřady, kdy prezident Clinton udělil milost v roce 1999, nepovažuje stěžovatel za relevantní, neboť není zasazen do současného kontextu doby. Po 11. září 2001 probíhá válka proti tzv. terorismu inspirovanému Islámem, s níž souvisí stěžovatelovo stíhání. Informace svědčící o opaku by dle stěžovatele měly být vnímány ve vší opatrnosti. Vláda opomenula zmínit, že v době, kdy byla publikována studie Human Rights First, citována výše, byla vedena osobou, která v současnosti vykonává funkci v exekutivě Spojených států amerických. Stěžovatel zpochybňuje kvalitu poskytnutých informací. Shledává velmi podivným, aby problematika podmínek v detenčních zařízeních osob stíhaných pro terorismus neměla být vůbec vzata v úvahu navzdory faktu, že tento problém byl ve středu zájmu Soudu při rozhodování ve věci Babar Ahmad a ostatní (viz Babar Ahmad a ostatní proti Spojenému království, č. 24027/07, 11949/08, 36742/08, 66911/09 a 67354/09, rozsudek ze dne 10. dubna 2012). Nezisková organizace CagePrisoners, která podporuje muslimské vězně obviněné z terorismu ve Spojených státech amerických, provedla šetření, které ukázalo, že tito vězni byli podrobeni velmi přísným podmínkám v detenci a rovněž diskriminaci, mučení za účelem získání přiznání a byli odsouzeni k nepřiměřeně vysokým trestům s nepřiměřenými podmínkami výkonu trestu odnětí svobody. Stěžovatel předložil odlišnou interpretaci statistik poskytnutých vládou. Uvedl, že do průměrné délky trestu odnětí svobody ve výši 8,4 roku nebyly zahrnuty doživotní tresty a doby, kdy byly odsouzené osoby ve vazbě. Rovněž tyto studie nezahrnují osoby zatčené v době, po kterou byly studie prováděny a které dosud nebyly odsouzeny. Americké ministerstvo zahraničí dle stěžovatele poskytuje jiná čísla: ze 403 osob již souzených mezi 11. zářím 2001 a 18. březnem 2010, 31 nebylo dosud odsouzeno, 12 bylo odsouzeno na doživotí a 5 bylo odsouzeno k trestu odnětí svobody v délce 60 a více let. Stěžovatel odkázal na případ Richarda Reida, který byl v roce 2003 odsouzen k doživotnímu trestu odnětí svobody na základě stejného obvinění jako stěžovatel (zločin B), a to za pokus zničit letadlo během letu výbušninou schovanou v jeho botách. Stěžovatel tvrdí, že tuto věc nelze srovnávat s věcí Babar Ahmad a ostatní, jelikož stěžovatel byl již odsouzen belgickými soudy k maximálnímu trestu připadajícímu v tu dobu v úvahu, přičemž netěžil z žádných polehčujících okolností. Na závěr stěžovatel namítá, že jeho jediná naděje na propuštění spočívá v udělení prezidentské milosti, přičemž pravděpodobnost jejího udělení je po 11. září 2001 de facto nulová. Nejen, že tato možnost ležící v rukou exekutivy bez soudního dohledu neposkytuje žádnou jistotu propuštění, ale je navíc zcela nesoudní povahy. Podléhá měnícímu se veřejnému mínění a není založena na předem definovaných kritériích, která musí být splněna pro její kladné vyřízení. Tento fakt je v diametrálním rozporu s požadavky na srozumitelnost a předvídatelnost, které Soud formuloval ve věci Vinter a ostatní (viz Vinter a ostatní proti Spojenému království, č. 66069/09, 130/10, 3896/10, rozsudek velkého senátu ze dne 9. července 2013).

7. - 105. Vláda v první řadě namítla, že v souladu s rozhodnutími Soudu ve věci Harkins a Edwards a Babar Ahmad a ostatní hrozba trestu odnětí svobody na doživotí se musí zkoumat ve světle předmětného vydání stěžovatele. To bylo žádáno výhradně z důvodu stíhání před americkými soudy a není zde žádná jistota, že stěžovatel bude shledán vinným ze zločinů kladených mu za vinu. Ohled by měl být brán i na fakt, že i pokud stěžejní prvky zločinů A a B budou prokázány, americké úřady k této možnosti uvedly, že uložení doživotního trestu je na uvážení soudu, který není povinen takový trest uložit. I v případě odsouzení stěžovatele k trestu odnětí svobody na doživotí existují přímé a nepřímé opravné prostředky proti takovému rozhodnutí a nástroje umožňující snížení trestu. Podle názoru vlády není důvodu, proč o těchto ujištěních pochybovat. Belgie je vázána smlouvou o vydávání se Spojenými státy americkými od roku 1901 a doposud nedošlo k jakémukoli porušení závazku obsaženého v této smlouvě. V každém případě se vláda domnívá, že nebezpečí odsouzení stěžovatele k nejvyššímu možnému trestu za spáchání zločinu A a B je dosti nízké, jak dokládají i studie předložené americkými

úřady. Tento argument podporuje právě případ Richarda Reida, který na rozdíl od stěžovatele byl přistižen při vykonávání svého plánu, a tento případ nelze srovnávat s aktuálně posuzovanou věcí. K otázce, zdali stěžovateli hrozí doživotní trest za spáchání zločinů A a B, který projde „testem“ formulovaným Soudem ve věci Kafkaris, tedy že je možné ho snížit de jure a de facto, navrhla vláda Soudu, aby přijal stejnou argumentaci jako ve věci Babar Ahmad a ostatní a Harkins a Edwards (viz Harkins a Edwards proti Spojenému království, č. 9146/07 a 32650/07, rozsudek ze dne 17. ledna 2012). Za předpokladu, že zde vyvstává otázka proporcionality navzdory skutečnosti, že vydání bylo požadováno pouze za účelem trestního stíhání stěžovatele, mělo by být nejprve zmíněno, že podstata zločinů, z nichž je stěžovatel obviněn, a trest, který mu hrozí, nejsou ve zjevném rozporu. Jedinou otázkou, kterou je proto nutné řešit, je to, zdali má, s ohledem na hrozbu uložení doživotního trestu, určitou naději na propuštění.

8. - 109. Zaprvé, stěžovatel sám uznal během řízení před Státní radou, s ohledem na právní možnosti snížení trestu nebo získání prezidentské milosti, jak je blíže popsáno v diplomatické nótě ze dne 10. srpna 2010, že doživotní trest je možné snížit de jure. Zadruhé, bylo zjištěno, že snížení trestu i prezidentská milost byla skutečně udělena v několika případech, z čehož plyne, že doživotní trest je možné snížit i de facto. Vláda Spojených států amerických poskytla statistiky udělení prezidentských milostí a snížení trestu od roku 1990, které jsou dostupné na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti. Všichni prezidenti Spojených států amerických doposud užili svého práva snížit trest či udělit milost. Prezident George Bush tak učinil v roce 2008 v případě odsouzení osoby odpovědné za obchodování s drogami na doživotí bez možnosti propuštění. Rovněž byl zmíněn případ členů FALN, kteří se dokonce dopustili zločinů proti národní bezpečnosti. Nelze činit žádné závěry ze skutečnosti, že nebyl doposud snížen trest nebo udělena milost osobě odsouzené na doživotí za zločiny spojené s terorismem a Al-Kaidou. Mělo by být použito stejné odůvodnění jako ve věci Iorgov proti Bulharsku (viz Iorgov proti Bulharsku, č. 36295/02, rozsudek ze dne 2. září 2010): vzhledem k tomu, že tresty byly uloženy americkými soudy pro všechny takové zločiny v nedávné době, odsouzené osoby dosud neměly možnost o prezidentskou milost žádat. Dokud totiž nevykonají část svých trestů, nejsou k tomu oprávněni. Absence udělených milostí u osob odsouzených za zločiny stejného charakteru, jakých se měl dopustit stěžovatel, nemůže podpořit závěr, že systém udělování milostí nefunguje. Za předpokladu, že stěžovatel bude odsouzen, není v současnosti i tak možné spekulovat o tom, zdali a kdy by mohl být propuštěn. Vláda rovněž namítla, že americký systém splnil požadavky vyjmenované Soudem ve věci Vinter a ostatní, ve které se Soud zabýval případem, kde nebyl z povahy spáchaných zločinů prostor pro uvažování výše trestu a do úvahy přicházel pouze trest doživotní, o což se v této věci nejedná. Prezidentská milost je známým a vhodným nástrojem předvídaným legislativou, který je vymezen tak, že poskytuje určitou vyhlídku propuštění zakotvenou v zákoně pro osoby vykonávající trest odnětí svobody na doživotí.

9. b) Posouzení Soudu

Zásady vztahující se k doživotnímu trestu

112. - 115. Uložení trestu odnětí svobody na doživotí dospělé osobě není samo o sobě zakázáno článkem 3 Úmluvy nebo jiným ustanovením (srov. Kafkaris proti Kypru, č. 21906/04, rozsudek velkého senátu ze dne 12. února 2008, § 97) za předpokladu, že takový trest není zcela nepřiměřeným (srov. Vinter a ostatní proti Spojenému království, cit. výše, § 88 a 89). Soud nicméně konstatoval, že uložení trestu odnětí svobody na doživotí bez možnosti snížení či propuštění dospělé osobě může dojít k porušení článku 3 (srov. Kafkaris, cit. výše, § 97). Z těchto principů vyvstávají dva další. Zaprvé, článek 3 nezakazuje ukládání trestů odnětí svobody na doživotí a jejich úplný výkon. To, co článek 3 zakazuje, je doživotní trest bez možnosti jeho snížení de jure a de facto. Zadruhé, v uvažování nad tím, zdali doživotní trest má

být považován za nesnižitelný, Soud hledá možnosti odsouzeného, díky kterým existuje alespoň malá šance na propuštění. Pokud národní právo poskytuje možnost přezkumu doživotního trestu, který může skončit snížením, prominutím, ukončením trestu nebo podmíněným propuštěním odsouzeného, tak v tom případě je článek 3 naplněn (srov. Kafkaris, cit. výše, § 98). Dříve Soud rozhodoval v tom smyslu, že postačí pouhá možnost úpravy doživotního trestu k naplnění článku 3, i pokud rozhodnutí o tom náleželo výhradně hlavě státu (srov. Kafkaris, cit. výše, § 103) nebo tato možnost spočívala v naději na prezidentskou milost či snížení trestu (srov. Iorgov proti Bulharsku, cit. výše, § 51 až 60). Ve věci Vinter a ostatní, citovaném výše, Soud přehodnotil problematiku určování toho, zdali doživotní trest je nesnižitelný, a to s ohledem na preventivní funkci trestu a na možnosti navrácení odsouzeného do běžného života (§ 112 až 118). S odkazem na princip formulovaný již ve věci Kafkaris Soud uvedl, že doživotní trest je považován za redukovatelný, pokud je předmětem přezkumu umožňujícímu uvážení národních soudů, zdali došlo k nějakým podstatným změnám v životě odsouzeného a zdali došlo k takovému pokroku směřujícímu k možnému navrácení odsouzeného do běžného života, že by pokračování ve výkonu trestu nemohlo být nadále považováno za penologicky ospravedlnitelné (§ 119). Soud navíc poprvé vyložil, že doživotně odsouzená osoba má právo znát na počátku výkonu trestu, co musí vykonat, aby mohla být propuštěna, a za jakých podmínek, včetně znalosti toho, kdy může žádat o propuštění. Pokud národní právo nezná mechanismus či možnost přezkumu doživotního trestu, okamžikem uložení takového trestu dochází k porušení článku 3, nikoliv tedy až v pozdější fázi uvěznění (§ 122).

Zásady vztahující se k vydávání cizinců

116. - 120. Ochrana proti zacházení zakázanému v článku 3 je absolutní a vydání osoby smluvním státem může založit porušení tohoto článku a vznik odpovědnosti smluvního státu, pokud lze důvodně předpokládat, že v případě vydání bude vydávaná osoba podrobena zacházení v rozporu s článkem 3 (srov. Soering proti Spojenému království, č. 14038/88, plenární rozsudek ze dne 7. července 1989, § 88). Skutečnost, že špatné zacházení je v konečném důsledku způsobeno státem, který není smluvní stranou Úmluvy, není podstatná (srov. Saadi proti Itálii, č. 37201/06, rozsudek velkého senátu ze dne 28. února 2008, § 138). Soud nečiní rozdíly mezi vydáváním (extradicí) a vyhoštěním (srov. Harkins a Edwards proti Spojenému království, cit. výše, § 120; Babar Ahmad a ostatní proti Spojenému království, cit. výše, § 168). Soud by rád zopakoval, že si je zcela vědom těžkostí, kterým musí států čelit při ochraně svého obyvatelstva proti teroristickému násilí představujícímu vážnou hrozbu pro lidská práva. Nicméně to nic nemění na absolutní povaze článku 3, jenž nepřipouští žádné výjimky. To potvrdil Soud v mnoha případech od rozhodnutí ve věci Chahal proti Spojenému království, rozsudek Velkého senátu ze dne 15. listopadu 1996, č. 22414/93 (§ 80 a 81), a to v tom smyslu, že není možné porovnávat skutky obviněného, jakkoli nežádoucí a nebezpečné, s nebezpečím špatného zacházení, které mu hrozí v žádajícím státě, a z tohoto porovnání vyvozovat závěry o odpovědnosti státu za porušení článku 3 (srov. Saadi, cit. výše, § 138; srov. také Daoudi proti Francii, č. 19576/08, rozsudek ze dne 3. prosince 2009, § 64; srov. M. S. proti Belgii, č. 50012/08, rozsudek ze dne 31. ledna 2012, § 126 a 127). Za účelem učinit závěry o odpovědnosti státu za porušení článku 3, Soud musí nevyhnutelně posoudit situaci v žádajícím státě, aniž by tím chtěl nesmluvnímu státu Úmluvy cokoli nařizovat a předepisovat a smluvním státům určovat povinnost, aby po nesmluvních státech vyžadovaly standardy dle Úmluvy (srov. Soering, cit. výše, § 86; Al-Skeini a ostatní proti Spojenému království, č. 55721/07, rozsudek velkého senátu ze dne 7. července 2011). Pokud je pravděpodobné, že extradice bude mít v žádajícím státě následky nesouladné s článkem 3, smluvní stát nesmí osobu vydat. Toto je věc zajišťující efektivitu ochrany poskytované článkem 3 Úmluvy s ohledem na závažnost a nezvratnost špatného zacházení, které hrozí (srov. Soering, cit. výše, § 90).

121. – 125. Soud otázku jednání státu v souladu s extradicí řešil v nedávné době ve věcech Harkins a Edwards a Babar Ahmad a ostatní, cit. výše. Většina stěžovatelů v těchto případech byla ohrožena vydáním ze Spojeného království do Spojených států amerických, kde čelila trestnímu stíhání pro spáchání zločinů souvisejících a inspirovaných Al-Kaidou a pokud by byli tyto stěžovatelé odsouzeni, hrozil jim trest odnětí svobody na doživotí v některých případech bez možnosti soudního uvážení a v některých případech naopak s možností soudního uvážení trestu. Soud následně rozhodl, že stěžovatelé, kteří nebyli dosud odsouzeni, tudíž ani nenastoupili do výkonu trestu, neprokázali, že v případě jejich vydání by jejich odnětí svobody nesloužilo k žádnému legitimnímu penologickému účelu. Ještě s menší jistotou se dalo předvídat, že by americké úřady v případě odsouzení stěžovatelů odmítly využít zákonné mechanismy, kterými by se trest odnětí svobody stěžovatelů dal redukovat (srov. Harkins a Edwards, cit. výše, § 140 a 142; Babar Ahmad a ostatní, cit. výše, § 130, 131 a 243). Soud dospěl k závěru, že nebezpečí odnětí svobody na doživotí nebylo překážkou pro vydání stěžovatelů.
122. – 135. V aktuální věci Soud poznamenává, že před svým vydáním byl stěžovatel ve velmi podobné situaci jako stěžovatelé ve věci Babar Ahmad a ostatní, cit. výše. V této věci Soud uvedl, že s ohledem na povahu teroristických útoků, z nichž byl stěžovatel obviněn, a s ohledem na skutečnost, že může být potrestán až v soudním řízení po uvážení všech polehčujících a přitěžujících okolností, trest ponechaný k volnému uvážení s maximální výměrou na doživotí není zjevně nepřiměřený (srov. Babar Ahmad a ostatní, cit. výše, § 243). Vláda uvedla, že soulad či nesoulad vydání stěžovatele s článkem 3 má být posuzován podle „testu“ formulovaného Soudem ve věcech Harkins a Edwards a Babar Ahmad a ostatní a že není důvodu v aktuální věci ponechat tento test stranou a užít nejnovější argumentaci užitou ve věci Vinter a ostatní, cit. výše. Podle vlády je závěr Soudu, že soulad s článkem 3 se posuzuje od okamžiku odsouzení stěžovatele k trestu odnětí svobody na doživotí, irelevantní, neboť stěžovatel dosud nebyl odsouzen. Soud tento argument vlády odmítá. V opačném případě by to znamenalo popření preventivního účelu článku 3. Soud uvádí, že nebezpečí vzniklá pro stěžovatele jeho vydáním musí posuzovat ex ante, jinými slovy před jeho možným odsouzením ve Spojených státech amerických a nikoliv naopak ex post facto, jak navrhuje vláda. Soud dále uvádí, že navzdory výslovnému požadavku trestněprávního úseku Odvolacího soudu v Bruselu ze dne 10. června 2010 americké úřady neposkytly žádné záruky, že stěžovateli nebude uložen doživotní trest, a pokud ano, že takový trest bude moci být snížen (srov. oproti Olaechea Cahuas proti Španělsku, č. 24668/03, rozsudek ze dne 10. srpna 2006, § 43; Rushing proti Nizozemí, č. 3325/10, rozsudek ze dne 27. listopadu 2012, § 26). V tomto případě tudíž není zcela jasné, zdali obsah záruk amerických úřadů je dostačující, aby bylo možné garantovat, že stěžovatel nebude vystaven zacházení nesouladnému s článkem 3. V každém případě vyjádření amerických úřadů uvedených výše jsou velmi obecná a vágní a nemohou být považována za dostatečně konkrétní (srov. Othman /Abu Qatada/ proti Spojenému království, č. 8139/09, rozsudek ze dne 17. ledna 2012, § 189).
123. – 139. Soud se v tomto okamžiku dostává ke stěžejnímu problému v aktuální věci, který spočívá v otázce, zdali, nehledě na záruky a ujištění poskytnuté americkými úřady, lze konstatovat, že relevantní americká legislativa naplňuje požadavky článku 3 Úmluvy. Dle Soudu není třeba uvádět žádné obšírné výklady k vyřešení této otázky. Soud jednoduše uvádí, že sice v relevantní americké legislativě lze nalézt normy zabezpečující „vyhlídku na propuštění“ ve smyslu rozsudku ve věci Kafkaris, přestože mohou být vysloveny pochybnosti o reálnosti této vyhlídky v praxi. Avšak žádná z procedur předpokládaná americkou legislativou neposkytuje přezkumný mechanismus, v jehož rámci by americké autority mohly zjistit, a to na základě objektivních a předem stanovených kritérií, o kterých by měl vězeň vědomost v okamžiku uložení doživotního trestu, zda vězeň dosáhl takového pokroku, že by pokračování ve výkonu

trestu nemohlo být nadále ospravedlněno legitimními penologickými důvody. Z těchto důvodů Soud dochází k závěru, že doživotní trest hrozící stěžovateli nemůže být definován jako redukovatelný ve smyslu článku 3 Úmluvy a ve smyslu rozsudku ve věci Vinter a ostatní, cit. výše.

Vydáním stěžovatele v nebezpečí zacházení rozpornému s článkem 3 americká vláda založila odpovědnost vlády belgické podle Úmluvy. Vydání stěžovatele do Spojených států amerických bylo v rozporu s článkem 3 Úmluvy.

1. K tvrzenému porušení článku 34 Úmluvy
2. Stěžovatel namítl, že jeho vydáním do Spojených států amerických došlo k porušení prozatímního opatření vydaného Soudem, čímž bylo porušeno jeho právo na individuální stížnost podle článku 34 Úmluvy, který zní následovně:

„Soud může přijímat stížnosti každé fyzické osoby, nevládní organizace nebo skupiny osob považujících se za poškozené v důsledku porušení práv přiznaných Úmluvou a jejími protokoly jednou z Vysokých smluvních stran. Vysoké smluvní strany se zavazují, že nebudou nijak bránit účinnému výkonu tohoto práva.“

Vyjádření stran

141. Stěžovatel uvedl, že jeho vydání bylo v rozporu s prozatímním opatřením vydaným Soudem bez jakéhokoli právního zvažování a pramenilo z promyšleného politického rozhodnutí založeného na chybných závěrech. Vláda nepředložila žádný důkaz svědčící o stěžovatelově tzv. nebezpečnosti a navíc nebyl vyšetřován ohledně žádného útěku nebo proselytismu. Naopak všichni vedoucí věznic, ve kterých se stěžovatel nacházel, potvrzují jeho bezproblémové chování. Jediným důvodem pro jednání belgické vlády bylo politické odhodlání předat stěžovatele americkým úřadům tak rychle, jak to bude jen možné, aby se tak vyhnula potencionálnímu rozhodnutí Soudu konstatujícímu porušení článku 3 Úmluvy. O tomto odhodlání svědčí neustálé žádosti o zrušení prozatímního opatření, zatímco Státní rada projednávala žádost o přezkum rozhodnutí o vydání stěžovatele, která neměla ve vztahu k tomuto rozhodnutí odkladný účinek. Takovýmto postupem vláda nevratně zasáhla do práva stěžovatele na individuální stížnost, jelikož v současnosti je právně i materiálně v podstatě bezvýznamné usilovat o vydání rozhodnutí Soudu ve prospěch stěžovatele, neboť se nachází v samostatné cele odstřižený od okolního světa.
142. - 143. Vláda v první řadě zdůraznila, že v souladu s judikaturou Soudu, především se závěry ve věci Mamatkulov a Askarov proti Turecku, č. 46827/99 a 46951/99, rozsudek ze dne 4. února 2005, § 108, účelem prozatímního opatření je ulehčit výkon práva na individuální stížnost, a tedy zachovat dosavadní stav, dokud Soud nerozhodne, zdali existuje nebezpečí nenávratného porušení Úmluvy. V posuzované věci ovšem Soud měl žádost o prozatímní opatření, kvůli její nepřipustné povaze, odmítnout. Zadruhé, vláda vyložila důvody pro vydání stěžovatele, které proběhlo dne 3. října 2013. Vydání bylo provedeno po rozhodnutí Státní rady 23. září 2013, která detailně vysvětlila i s ohledem na judikaturu Soudu, z jakých důvodů vydáním stěžovatele nedojde k porušení Úmluvy. Stěžovatel představoval hrozbu pro veřejný pořádek v Belgii, když ve věznicích provozoval proselytismus, měl kontakty s kruhy extrémistických džihádistů a pokusil se několikrát o útěk. Čím déle setrval ve vězení, tím více pravděpodobné bylo jeho propuštění příslušnými soudními orgány. Vláda si nepřála riskovat znemožnění splnění svého závazku vydat stěžovatele do Spojených států amerických.

Závěry soudu

144. - 154. Soud v nedávné době zdůraznil ve věci Savriddin Dzhurayev proti Rusku, č. 71386/10,

rozsudek ze dne 25. dubna 2013, § 211 až 213, zcela zásadní povahu prozatímních opatření v systému Úmluvy. Soud z tohoto rozhodnutí vychází i v posuzovaném případě. Vláda tvrdí, že prozatímní opatření nebylo vydáno oprávněně, bylo naopak předčasné a Soud měl posoudit žádost o jeho vydání s ohledem na její nepřipustnost. Soud uvádí, že v den zveřejnění ministerského dekretu povolujícího vydání stěžovatele dal jasně najevo belgické vládě, aby stěžovatele nevydávala. Ačkoliv stěžovatel v té době měl možnost podat žádost o přezkum tohoto dekretu ke Státní radě, tato žádost neměla odkladný účinek ve vztahu k extradici, a proto nenaplnila požadavky Soudu ve smyslu účinnosti opravného prostředku zakotvené v článku 13 Úmluvy (srov., mutatis mutandis, Čonka proti Belgii, č. 51564/99, rozsudek ze dne 5. února 2002, § 83, atd.) Soud poznamenává, že Belgie úmyslně a nenávratně snížila úroveň ochrany práv chráněných článkem 3 Úmluvy. Vydáním stěžovatele došlo k situaci, kdy jakékoli rozhodnutí soudu postrádá potřebný účinek, neboť stěžovatel byl vydán do státu, který není smluvní stranou Úmluvy. Soud dochází k závěru, že žádný argument předložený vládou neospravedlňuje porušení prozatímního opatření. Přestože vláda neskrývala před Soudem svůj zvláštní vztah s americkými úřady a jejich přání prozatímní opatření zrušit, nepokusila se jim vysvětlit nastalou situaci a předložit alternativní řešení k zadržování stěžovatele, jako např. jeho sledování po propuštění. Vláda i s vědomím toho, že Soud posuzoval všechny její argumenty pro zrušení prozatímního opatření a neztotožnil se s nimi, toto rozhodnutí Soudu neakceptovala a pomocí argumentace Státní rady nahradila posouzení Soudu vlastním zhodnocením věci a nerespektovala prozatímní opatření, což je nepřipustné.

S ohledem na vylíčení podmínek, v nichž se stěžovatel v současnosti nachází, kdy patrně nemá možnost přímého kontaktu se svým právním zástupcem před Soudem, Soud dochází k závěru, že vláda svým jednáním ztížila stěžovateli výkon práva na individuální stížnost podle článku 34 Úmluvy.

III. K některým dalším tvrzeným porušením Úmluvy

Stížnost na porušení článku 4 Dodatkového protokolu č. 7

162. – 163. Stěžovatel tvrdí, že zatýkací rozkaz vydaný dne 16. listopadu 2007 americkým soudem nelze považovat za vynutitelný, neboť je v rozporu s principem *ne bis in idem*. Všechny „overt acts“ vyjmenované americkými úřady, které měli konstituovat zločiny kladené mu za vinu, byly zmíněny či podrobně řešeny během vyšetřování vedeném v Belgii.

163. – 166. Dodatkový protokol č. 7 vstoupil v účinnost pro Belgii dne 1. července 2012. I pokud by se přistoupilo na to, že tato stížnost je přípustná *ratione temporis* dle Úmluvy, Soud opakuje, že článek 4 Dodatkového protokolu č. 7, který zní:

„1. Nikdo nemůže být stíhán nebo potrestán v trestním řízení podléhající pravomoci téhož státu za trestný čin, za který již byl osvobozen nebo odsouzen konečným rozsudkem podle zákona a trestního řádu tohoto státu.

2. Ustanovení předchozího odstavce nejsou na překážku obnově řízení podle zákona a trestního řádu příslušného státu, jestliže nové nebo nově zjištěné skutečnosti nebo podstatná vada v předešlém řízení mohly ovlivnit rozhodnutí ve věci.

3. Od tohoto článku nelze odstoupit podle článku 15 Úmluvy.“

neoperuje s principem *ne bis in idem* ve vztahu k trestním stíháním a odsouzením v ostatních státech (srov. např. Gestra proti Itálii, č. 21072/92, rozsudek ze dne 16. ledna 1995 a další). Touto otázkou se zabýval jak výše citovaný ministerský dekret, tak Státní rada ve svém rozhodnutí a Soud se v tomto ohledu s jejich závěry ztotožňuje. Vzhledem k výše uvedenému je tato část stížnosti neslučitelná s ustanoveními Úmluvy a Soud ji proto dle článku 35 odst. 4 odmítá.

Stížnost na porušení článku 8 Úmluvy

167. – 171. V poslední části stížnosti stěžovatel namítá, že jeho vydáním došlo k narušení jeho soukromého a rodinného života v Belgii v rozporu s článkem 8 Úmluvy, jehož znění je následovné:
168. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.
169. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.

Soud opakuje, že pouze ve výjimečných případech lze konstatovat převažující zájem na soukromém a rodinném životě nad zájmy sledovanými jeho vydáním (srov. Babar Ahmad, cit. výše, § 252 a další). Soud stěžovatelův případ za výjimečný ve výše uvedeném slova smyslu nepovažuje a i tuto část stížnosti odmítá dle článku 35 odst. 4 Úmluvy, neboť je neslučitelná s ustanoveními Úmluvy.

VÝROK

Z výše uvedených důvodů Soud jednomyslně

1. Prohlašuje stížnost ohledně porušení článku 3 Úmluvy vztahující se k extradici stěžovatele za přijatelnou a ve zbytku za nepřijatelnou;
2. Rozhoduje, že stěžovatelova extradice do Spojených států amerických je v rozporu s článkem 3 Úmluvy;
3. Rozhoduje, že Belgické království nesplnilo povinnosti dle článku 34 Úmluvy;
4. Rozhoduje, že žalovaný stát je povinen
5. a) dle článku 44 odst. 2 Úmluvy zaplatit stěžovateli do tří měsíců od nabytí právní moci tohoto rozhodnutí následující částky:
6. i) 60 000 EUR včetně daně představující nemajetkovou újmu stěžovatele;
7. ii) 30 000 EUR včetně daně představující náklady stěžovatele vynaložené na toto řízení;
8. b) zaplatit i úroky z prodlení od uplynutí výše zmíněných tří měsíců do zaplacení (doba prodlení) ve výši rovnající se úrokové sazbě Evropské centrální banky navýšené o tři procentní body;
9. Odmítá uplatnění nároku stěžovatele na kompenzaci ve zbylé výši.

Odlíšné stanovisko soudkyně Yudkivské

Hlasovala jsem, stejně jako většina soudců, pro vyslovení porušení článku 3 Úmluvy, ačkoliv s vážnými pochybnostmi. Argumentaci použitou v rozhodnutí považuji za nedostatečnou. Rozhodnutí v aktuální věci znamená vítaný odklon od rozsudku ve věci Babar Ahmad a ostatní proti Spojenému království a jsem potěšena, že na dosavadní tvrzení Soudu, že „zacházení způsobilé porušení článku 3 Úmluvy z důvodu jednání či opomenutí smluvního státu nemusí v případě extradice nebo vyhoštění dosahovat minimální úrovně závažnosti ve smyslu článku 3 Úmluvy,“ není v této věci navázáno. Existuje samozřejmě riziko, že s ohledem na značné rozšíření dopadů článku 3 Úmluvy a vyvíjejících se zásad ochrany lidskosti je těžší a těžší stanovit určitý jednoznačný test, podle kterého by se mohlo posoudit, zdali má být extradice nebo vyhoštění povoleno či zakázáno.

Tento rozsudek ovšem představuje vývoj i oproti rozsudku ve věci Vinter a ostatní. Ačkoliv jeho důsledky pro extradiční věci byly jasné – obviněné je možné vydávat, pokud předvídatelný doživotní trest je principiálně v žádajícím státě redukovatelný – podle mého názoru Soud promeškal příležitost jasně defini novat svůj přístup k věcem této povahy. V aktuálním případě šlo o extradici do Spojených

států amerických a v této souvislosti Soud rozhodl v rozsudku ve věci Babar Ahmad, že „v případě, kdy je ve hře trest smrti, Soud zcela výjimečně shledá porušení článku 3 Úmluvy, pokud byl stěžovatel vydán do státu, který má dlouhou historii respektu k demokracii, lidským právům a vládě práva“.

Stěžovatel v aktuální věci nebyl dosud odsouzen (na rozdíl od stěžovatelů ve věci Vinter a ostatní). Proto se v kontextu extradice nevyhnutelně mění požadavek formulovaný ve věci Vinter, že „odsouzenec na doživotí je oprávněn vědět v okamžiku svého odsouzení, co musí vykonat pro propuštění ...“ na požadavek, že potencionální odsouzenec na doživotí je oprávněn vědět, že jeho doživotní trest je snížitelný, a to v okamžiku, kdy mu jsou sdělena obvinění. Posuzování možnosti snížení doživotního trestu je v okamžiku sdělení obvinění příliš předčasné a abstraktní, neboť nejprve (1) musí být obvinění stěžovatele dokázáno před soudem (do té doby je presumována jeho nevina), (2) musí být skutečně odsouzen na doživotí a (3) pokud po dvaceti pěti nebo třiceti letech nebude změněna trestní politika ve Spojených státech amerických, tak (4) budoucí prezident musí odmítnout jeho žádost o milost.

Přesto, uvážíme-li nevratnost extradice, můžeme souhlasit s tím, že doživotní trest pro stěžovatele je „předpokladatelný důsledek v žádajícím státě“. V každém případě rozsudek ve věci Vinter nejde dále, než k „právu na naději“, jak má kolegyně soudkyně Power-Fordová tak elegantně formulovala v jejím odlišném stanovisku. Nejsem vůbec přesvědčena, že v tomto případě zde „právo na naději“ chybí. Soud konstatoval, že nesoulad s článkem 3 vyvstává tehdy, kdy národní právo neposkytuje žádný mechanismus či možnost přezkumu doživotního trestu. Není přitom úkolem Soudu předepisovat formu, kterou by takový přezkum měl probíhat (srov. Vinter, cit. výše, § 120 a 122).

V odst. 137 rozsudku většina uvádí, že „žádná z procedur předpokládaná americkou legislativou neposkytuje přezkumný mechanismus, v jehož rámci by americké autority mohly zjistit, a to na základě objektivních a předem stanovených kritérií,“ zda stěžovatelův trest je možné snížit. Toto je ovšem procesní požadavek, který může jen těžko korespondovat s pozicí Soudu, že Úmluva si nedělá ambice být prostředkem, který bude nutit smluvní státy, aby požadovaly přenášení těchto standardů Úmluvy na nesmluvní státy (srov. Al-Skeini, cit. výše, § 141). Nejsme v postavení, abychom předepisovali jakékoli procedurální postupy nesmluvním státům Úmluvy. Všechny procedurální povinnosti dle Úmluvy zůstávají nástroji k zabezpečení jejich účinné implementace do národních právních řádů a k opravdové ochraně práv dle Úmluvy ve smluvních státech.

Například v rozsudku ESLP ze dne 6. prosince 2005 ve věci Eskinazi a Chelouche proti Turecku, č. 14600/05, týkajícím se povinnosti tureckých úřadů vrátit dítě jeho otci do Izraele, Soud uvedl následující: „Úmluva nepožaduje po smluvních státech, aby vnucovaly své standardy třetím státům a teritoriím a nepožaduje po Turecku, aby zkoumalo soulad všech aspektů izraelského řízení s Úmluvou. To by zmařilo současný trend upevňování mezinárodní spolupráce ve výkonu spravedlnosti, trend, který je v principu v zájmu zúčastněných osob, a vedlo by to k nebezpečí zničení mezinárodněprávních nástrojů a k újmě těch, které tyto nástroje mají chránit.“ Ačkoliv aktuální případ se týká jiné záležitosti, poselství Soudu je dostatečně jasné: v mezinárodněprávním měřítku není Úmluva určena k zabezpečení jakýchkoliv zvláštních procedur v žádajících státech. Jediným úkolem Soudu je zabezpečit, aby zainteresované osoby nebyly podrobeny zacházení v rozporu s Úmluvou. Je záhodno také zmínit, že rozsudek ve věci Vinter zdůrazňuje hodnotu navrácení odsouzeného zpět do společnosti, což vychází z evropské trestní politiky, která, jak Soud uvedl, klade důraz na „resocializační povahu trestu odnětí svobody“. Sice to samé můžeme tvrdit více či méně o ostatních částech světa, ovšem i tak nemůžeme požadovat po ostatních státech, aby se řídily evropskými standardy a evropským konceptem reintegrace jako klíčového cíle během uvěznění.

Z mého pohledu, pravomoc prezidenta udělit milost se zdá dostačující k zajištění „práva na naději“.

Prezidenti Spojených států amerických tuto pravomoc využívají a nelze tvrdit, že tato možnost v případě stěžovatele nepřipadá do úvahy. Dále je vhodné uvést, že redukovatelnost doživotních trestů není pouze evropským standardem, ale celosvětovým. Spojené státy americké nejsou výjimkou.

Většina nicméně uvedla, že: „Americké úřady neposkytly žádné záruky, že stěžovateli nebude uložen doživotní trest, a pokud ano, že takový trest bude moci být snížen.“ Jak již bylo uvedeno v rozsudku ve věci Othman (Abu Qatada) proti Spojenému království, Soud má povinnost zjistit, zdali diplomatické záruky poskytují dostatečnou garanci, že stěžovatel bude chráněn před špatným zacházením, a Soud posoudí kvalitu těchto záruk s ohledem na to, zdali jsou „specifické nebo obecné a vágní“. Avšak v typické situaci Soud řeší záruky ohledně toho, že stěžovatel nebude odsouzen k trestu smrti; že bude předveden bez otálení před soud; že mu bude garantován přístup k nezávislým právním radám a k lékařskému ošetření. Proto, například v rozsudku ze dne 1. dubna 2010 ve věci Klein proti Rusku, č. 24268/08, kde bylo možno důvodně předpokládat, že stěžovatel bude podroben špatnému zacházení poté, co dorazí do Kolumbie, Soud shledal záruky Ministerstva zahraničních věcí Kolumbie, že „pan Klein nebude podroben trestu smrti, mučení, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestu“, za vágní a nedostatečné. V aktuální věci, nebezpečí špatného zacházení ve světle požadavků formulovaných ve věci Vinter nespočívá v konkrétních skutečnostech, jako mučení během vyslýchání nebo odepření přístupu k právnímu zástupci, ale v pouhém uvědomění si stěžovatele toho, že může být odsouzen k trestu odnětí svobody na doživotí s tím, že již v okamžiku odsouzení bude jasné, že tento trest je nesnižitelný, čímž dojde k odepření „práva na naději“. Proto jedinou možnou a dostatečnou zárukou je jasné prohlášení, že mechanismy určené k přezkumu délky trvání trestu a účelnosti trestu existují v žádajícím státě de jure a de facto a mohou být v principu uplatněny stěžovatelem v budoucnosti. Samozřejmě, žádná konkrétní ujištění, že v případě odsouzení stěžovatele na doživotí, prezident za 25 nebo 30 let uváží možnost udělení milosti stěžovateli, se nejeví doopravdy realisticky. Nikdo nemůže předvídat, co se v budoucnosti stane, jaká legislativa a politika bude existovat, tudíž nelze požadovat po státech, aby poskytly jakoukoli „specifickou“ záruku pro tak vzdálenou budoucnost. Toto je důvod, proč nesouhlasím s většinou, že garance poskytnuté americkými úřady jsou „velmi obecné a vágní“. Shledávám je adekvátními za nastalých okolností.

Nicméně, politováníhodná nejistota, která číší z dopisu ze dne 11. listopadu 2009, v němž je psáno, že prezidentská milost je „pouze teoretickou možností v případě Trabelsiho,“ může stěžovatele vést k tomu, že v případě jeho doživotního odsouzení již nebude mít k dispozici žádný mechanismus, jehož prostřednictvím by si mohl zajistit své propuštění. Tato nešťastná pasáž v daném kontextu věci mě přesvědčila, abych hlasovala pro porušení článku 3 Úmluvy.

(zpracovali JUDr. Antonín Draštík a JUDr. Adrián Matuš)

1 Jedná se o skutek/skutky, který sám o sobě nemusí být trestný, avšak v rámci přípravy a aktivního prosazování trestného činu může svědčit o účasti žalovaného na trestné činnosti.

Jako příklad v oblasti terorizmu veřejné zdroje uvádějí: pronájem dodávky, nákup výbušnin, získání mapy centra New Yorku s cestou k World Trade Center, což by bylo možné shledat jako „overt acts“ sloužící k teroristickému bombovému útoku na budovu World Trade Center.

V našich podmínkách lze pojem „overt acts“ nejbližše přirovnat k přípravě trestného činu.

Níže pod číslem 31. je pojem „overt acts“ definován, avšak z hlediska zachování systematiky původního rozhodnutí ESLP byl ponechán na tomto místě.